

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٧٤٧

دانشگاه تبریز

دانشگاه تبریز

دانشکده علوم انسانی و اجتماعی

گروه علوم اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته علوم اجتماعی گرایش جامعه شناسی

مرکز اطلاعات و آرکای علمی ایران
تهیه و درج

عنوان:

۱۳۸۲ / ۷ / ۱۰

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه تبریز

۱. استاد راهنما: پروفسور حسین بنی فاطمه

استاد مشاور: پروفسور محمد حریری اکبری

پژوهشگر: جواد دیانتی نیت

تیرماه ۱۳۸۲

۴۷۴۷۰

تقدیم به اولین آموزگاران زندگی ام

مادر و پدر عزیزم

سپاس و تقدیر

اکنون که به لطف و عنایت پروردگار این رساله به سرانجام رسید، بر خود فرض و واجب می دانم از زحمات استاد راهنمای ارجمندم پروفیسور حسین بنی فاطمه و استاد مشاور عزیزم پروفیسور محمد حریری اکبری تقدیر و تشکر نمایم چرا که بضاعت علمی این رساله مدیون درایت و مساعدت این بزرگواران است. از استاد گرامی دکتر ایوب امیر کواسمی که با ذکر نکات ارزنده، این پژوهش را معاضدت نمودند، سپاسگذارم. از استاد فرزانه ام دکتر کمال الدین هریسی نژاد که زحمت داوری این رساله را تقبل نمودند، خاضعانه تشکر می نمایم.

همچنین بعنوان دانش آموخته دانشگاه تبریز سزاوار است از اساتید فرهیخته ام دکتر حسین گدازگر، دکتر اسکندر فتحی آذر، دکتر محمود قاضی طباطبایی، دکتر اکبر فریار که در طول دوران تحصیل از محضر شریفشان مستفیض گردیدم و کلمه و ایده آموختم، کمال تشکر و احترامات فائقه را بنمایم. همچنین از دوستان عزیزم آقای ابوعلی و داد هیر، محمد باقر علیزاده اقدم، حسینعلی میرزایی، سعید غریب خواجه، احمد صدیقی پاشاکی، حجت کاظمی، حسن عبدا.. زاده و سایر بزرگوارانی که همواره یار و یاورم بوده اند، تشکر و قدردانی نمایم.

از کارکنان زحمتکش دانشکده علوم انسانی و اجتماعی در کتابخانه، واحد مرجع، واحد رایانه، واحد زیراکس و سایر عزیزانی که در بخش های مختلف دانشگاه تبریز صادقانه مشغول خدمت رسانی به دانشجویان اند، تقدیر و تشکر می نمایم.

نام خانوادگی: دیانتی نیت

نام: جواد

عنوان پایاننامه: بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه تبریز

استاد راهنما: پروفسور حسین بنی فاطمه

استاد مشاور: پروفسور محمد حریری اکبری

دانشگاه: تبریز

دانشکده: علوم انسانی و اجتماعی

گروه آموزشی: علوم اجتماعی

رشته: علوم اجتماعی گرایش جامعه‌شناسی

مقطع: کارشناسی ارشد

تاریخ دفاع: ۱۳۸۲/۴/۳۰

تعداد صفحه: ۱۴۴

کلیده واژه‌ها: مشارکت سیاسی، فضای باز سیاسی، خانواده سیاسی، دوستان سیاسی، آگاهی سیاسی، رسانه‌های گروهی، منزلت اجتماعی - اقتصادی، رویکرد مدرنیزاسیون، کنش متقابل نمادین، انتقادی، کارکرد گرایی ساختاری.

چکیده:

موضوع پژوهش حاضر ناظر بر دو سطح بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه تبریز و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن است. حجم نمونه این تحقیق ۳۸۱ نفر بوده که با روش طبقه‌ای تصادفی ساده داده‌ها گردآوری شده است. ابتدا به بررسی مفهوم، ابعاد و گستره مشارکت سیاسی پرداخته و پس از نقد و نظر آراء مطروحه مدل سلسله‌مراتبی لسترملبراث به لحاظ کلی و مفید بودن آن جهت سنجش میزان مشارکت سیاسی، انتخاب گردید. در ادامه به یاری نظریه‌های اجتماعی به تبیین علل فعالیت سیاسی افراد پرداختیم. نظر به اینکه تئوری‌های موجود هر کدام متغیرهای خاصی را عمده کرده و ابعادی را تبیین نموده‌اند و از آنجاییکه یک نظریه و یا چشم‌انداز نمی‌تواند تبیین جامعی از واقعیت جهان پیچیده اجتماعی ارائه دهد، بنابراین از سوی محقق یک دیدگاه ترکیبی جهت غنای نظری و فهم عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت سیاسی، اتخاذ گردید. بدین منظور از چشم‌انداز مدرنیزاسیون نظریه‌های ساموئل هانتینگتون و مارتین لیپست، از رویکرد انتقادی نظریه یورگن هابرماس، از دیدگاه کنش متقابل نمادین نظریه‌های جورج هربرت مید، چارلز هورتسن کولی، جین لایگلی و اسکات مک‌کلارگ و از چشم‌انداز کارکرد گرایی ساختاری با استفاده از نظریه‌های تالکوت پارسنز، گابریل آلموند و سیدنی وریا به تبیین عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت سیاسی پرداختیم.

یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل دو متغیره پژوهش حاضر بیانگر این است که متغیرهای عضویت در انجمن‌های داوطلبانه، دوستان سیاسی، خانواده سیاسی، آگاهی سیاسی، فضای باز سیاسی و رسانه‌های گروهی با مشارکت سیاسی رابطه معنی‌داری داشته‌اند و به عبارت دیگر در افزایش آن نقش بسزایی داشته‌اند و سایر متغیرهای پژوهشی منزلت اجتماعی - اجتماعی خانواده و جنسیت دانشجویان در ارتباط با مشارکت سیاسی ایشان شواهد معنی‌داری مشاهده نشده است. همچنین نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل‌های چند متغیره رگرسیونی نشانگر این است که به ترتیب اولویت متغیرهای عضویت در انجمن‌های داوطلبانه، دوستان سیاسی، خانواده سیاسی و آگاهی سیاسی در مدل مذکور باقی مانده‌اند و از قدرت تبیین بیشتری در خصوص علل فعالیت سیاسی دانشجویان برخوردار بوده‌اند به بیان دیگر دانشجویانی که درگیر فعالیت سیاسی می‌شوند بیشتر از ویژگی‌های مذکور برخوردار بوده‌اند.

در پایان با توجه به تحلیل مسیر و آزمون و پالایش نظریه‌های مطروحه مشخص شد که رویکردهای کنش متقابل نمادین، انتقادی و کارکردگرایی ساختاری از توان بیشتری در تحلیل واقعیت‌های اجتماعی مورد مطالعه این پژوهش برخوردار بوده‌اند و رویکرد مدرنیزاسیون قدرت کمتری در تبیین علل فعالیت سیاسی افراد داشته است و شواهد پژوهش بیانگر این می‌باشد که همیشه بین توسعه اجتماعی اقتصادی و افزایش آگاهی سیاسی رابطه مستقیم برقرار نیست و تنها در دوره‌های طولانی‌تر که نیازمند تحول فرهنگی است می‌توان رابطه قابل قبولی مشاهده کرد.

Abstract

The subject of the present research deals with students on two levels and social factors affect it. The sample number of this research has been 381 people which has been accomplished by the categorical simple randomized sampling method. Firstly the concept, dimensions and the wide of political participation are studied and after studying the views, the hierarchy model of Lester Milbrath was selected. Then, with the help of social theories, the factors of political participation were discussed. Regarding that individual theories have caused special variables and have made clear certain dimensions of the subject and with regard that a theory or approach can not represent a full explanation of the fact of complex social world, therefore the researcher determined a compound view for a theoretical richness and understanding the social factors affecting on political participation. So, according to Modernization, the theories of Samuel Huntington and Seymour M. Lipset, Critical approach of Jurgen Habermas, Symbolic Interactionism of George H. Mead, Charles H. Cooley, Jan E. Leighley and Scott D. McClurg and Structural Functionalism, by the view of Talcott Parsons and Gabriel Almond and Sidney Verba, the social factors affecting on political participation were studied.

The findings obtained from analysing bivariable of the present research indicate that the variables in voluntary association, political friend, political family, political consciousness and political open-space and mass media have a meaningful relationship with political participation and there is no socio-economic status relating to political participation. Also, the findings obtained from analysing regression multi-variables indicate that the variables of voluntary association, political friends, political family and political consciousness respectively enjoy more explanation about the factors of students political participation.

In the end of path analysing and examination of the theories mentioned, it was declared that the approaches of Symbolic Interactionism, Critical and Structural Functionalism enjoy more power in analysing the social facts studied in this research, and the approach of Modernization relating to mass media in increasing political consciousness should be accepted with precaution, and it seems that in Iran society only in long periods which need cultural change, an acceptable relation is observed between socio-economic development and high levels of consciousness and political sense and eventually the political participation increases.

۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۱	۱-۱- مقدمه
۲	۱-۲- پرسش آغازین و بیان مسئله
۴	۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق
۵	۱-۴- اهداف تحقیق
۵	۱-۴-۱- هدف اصلی (هدف کلی)
۵	۱-۴-۲- اهداف فرعی (اهداف اختصاصی)
۶	۱-۵- محدودیت ها، مشکلات و موانع تحقیق
۶	۱-۵-۱- محدودیتهای تحقیق
۶	۱-۵-۲- موانع و مشکلات تحقیق
۷	فصل دوم: چارچوب نظری و مروری بر ادبیات تحقیق
۷	۲-۱- مفهوم مشارکت
۹	۲-۲- ویژگیهای مشارکت
۱۰	۲-۳- بررسی تعاریف ارائه شده از مشارکت سیاسی
۱۲	۲-۴- انواع و اشکال مشارکت سیاسی
۱۹	۲-۵- گستره مشارکت سیاسی
۲۲	۲-۶- بررسی تئوریهای تبیین کننده مشارکت سیاسی
۲۳	۲-۶-۱- رویکرد انتقادی
۲۳	نظریه یورگن هابرماس
۳۰	۲-۶-۲- رویکرد مدرنیزاسیون
۳۰	۲-۶-۲-۱- نظریه ساموئل هانتینگتون
۳۴	۲-۶-۲-۲- نظریه سیمور مارتین لیپست
۳۵	۲-۶-۳- رویکرد کارکردگرایی ساختاری
۳۵	۲-۶-۳-۱- نظریه تالکوت پارسنز

- ۳۷ ۲-۳-۶-۲- نظریه گابریل آلموند و سیدنی وربا
- ۴۰ ۲-۶-۴- رویکرد کنش متقابل نمادین
- ۴۰ ۲-۶-۴-۱- نظریه جورج هربرت مید
- ۴۲ ۲-۶-۴-۲- نظریه چارلز هورتن کولی
- ۴۳ ۲-۶-۴-۳- نظریه جین لایگلی
- ۴۴ ۲-۶-۴-۴- نظریه اسکات مک کلارگ
- ۴۴ ۲-۶-۴- سایر رویکردها
- ۴۴ ۲-۶-۴-۱- مدل تبیینی میلبراث-گوئل
- ۴۵ ۲-۶-۴-۲- نظریه گرینت پری
- ۴۶ ۲-۶-۴-۳- مدل تبیینی فیش باین - آیزن
- ۴۷ ۲-۷- پیشینه تحقیق
- ۴۸ ۲-۷-۱- تحقیقات خارجی انجام شده
- ۵۱ ۲-۷-۲- تحقیقات داخلی انجام شده
- ۵۴ ۲-۸- نقد و بررسی مطالعات پیشین
- ۵۶ ۲-۹- انتخاب چارچوب نظری مناسب
- ۵۸ ۲-۱۰- سؤال و فرضیه های تحقیق
- ۵۸ ۲-۱۰-۱- سؤال پژوهش
- ۵۸ ۲-۱۰-۲- فرضیه های تحقیق
- ۶۱ فصل سوم: روش شناسی پژوهش
- ۶۲ ۳-۱- تعریف مفاهیم و متغیر های تحقیق
- ۶۲ ۳-۱-۱- تعاریف نظری (مفهومی)
- ۶۲ ۳-۱-۱-۱- تعریف مشارکت
- ۶۲ ۳-۱-۱-۲- تعریف مشارکت سیاسی
- ۶۲ ۳-۱-۱-۳- تعریف پایگاه اجتماعی - اقتصادی
- ۶۲ ۳-۱-۱-۴- تعریف ارتباط جمعی
- ۶۲ ۳-۱-۱-۵- تعریف وسایل ارتباط جمعی
- ۶۲ ۳-۱-۱-۶- تعریف استفاده از وسایل ارتباط جمعی

- ۶۳ ۳-۱-۱-۷- تعریف خانواده سیاسی
- ۶۳ ۳-۱-۱-۸- تعریف دوستان سیاسی
- ۶۳ ۳-۱-۱-۹- تعریف آگاهی سیاسی
- ۶۳ ۳-۱-۱-۱۰- تعریف عضویت در انجمن های ارادی
- ۶۳ ۳-۱-۱-۱۱- تعریف امکان بحث سیاسی آزاد
- ۶۳ ۳-۱-۱-۱۲- تعریف فضای باز سیاسی
- ۶۳ ۳-۲- تعریف عملیاتی (معرفی وسیله اندازه گیری)
- ۶۴ ۳-۲-۱- سنجش متغیر وابسته (میزان مشارکت سیاسی)
- ۶۶ ۳-۲-۲- سنجش متغیرهای مستقل
- ۶۶ ۳-۲-۲-۱- سنجش متغیر فضای باز سیاسی
- ۶۷ ۳-۲-۲-۲- سنجش متغیرهای خانواده سیاسی و دوستان سیاسی
- ۶۹ ۳-۲-۲-۳- سنجش متغیر آگاهی سیاسی
- ۶۹ ۳-۲-۲-۴- سنجش متغیر عضویت در انجمن های داوطلبانه و ارادی
- ۷۰ ۳-۲-۲-۵- سنجش متغیر میزان ساعات صرف شده در انجمن های داوطلبانه
- ۷۰ ۳-۲-۲-۶- سنجش متغیر منزلت اجتماعی- اقتصادی خانواده
- ۷۱ ۳-۲-۲-۷- سنجش متغیر میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی
- ۷۱ ۳-۲-۲-۸- سنجش متغیرهای دموگرافیکی (شناسا)
- ۷۱ ۳-۳- روایی و اعتبار وسیله اندازه گیری
- ۷۵ ۳-۴- پیش آزمون
- ۷۶ ۳-۵- جامعه آماری، حجم نمونه و شیوه نمونه گیری
- ۷۶ ۳-۵-۱- جامعه آماری
- ۷۶ ۳-۵-۲- واحد تحلیل
- ۷۶ ۳-۵-۳- سطح تحلیل
- ۷۶ ۳-۵-۴- نمونه آماری
- ۷۶ ۳-۵-۵- شیوه تعیین حجم نمونه
- ۷۸ ۳-۶- روش تحقیق
- ۷۸ ۳-۷- ابزار گردآوری اطلاعات
- ۷۸ ۳-۸- فنون تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم: یافته های پژوهش

- ۷۹ -۴- نتایج توصیفی و یک متغیره تحقیق
- ۹۱ -۴-۲- نتایج مربوط به آزمون فرضیه های تحقیق
- ۹۷ -۴-۳- نتایج جانبی تحقیق
- ۱۰۳ -۴-۴- نتایج و تحلیل های چند متغیره تحقیق (رگرسیون چند متغیره)
- ۱۰۹ -۴-۵- نتایج تحلیل مسیر متغیرهای پژوهش

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۵-۱- نتایج تحقیق

۵-۱-۱- نتایج تجربی تحقیق

۵-۱-۱-۱- نتایج آزمون سؤال پژوهش

۵-۱-۱-۲- نتایج آزمون فرضیه های پژوهش

۵-۱-۲- بحث و بررسی نتایج نظری تحقیق

۵-۲- پیشنهادات

۵-۲-۱- پیشنهادات پژوهشی

۵-۲-۲- پیشنهادات کاربردی

۵-۳- منابع

۵-۳-۱- منابع فارسی

۵-۳-۲- منابع لاتین

ضمیمه

۵۹	حوزه تبیین متغیرهای مرتبط با مشارکت سیاسی توسط هر نظریه پرداز	جدول (۲-۱)
۶۵	گویه های مربوط به متغیر مشارکت سیاسی (دانشجویان)	جدول (۳-۱)
۶۷	گویه ها و ضرایب اعتبار و روایی مربوط به متغیر فضای باز سیاسی	جدول (۳-۲)
۶۸	گویه های مربوط به متغیر مشارکت سیاسی (خانواده و دوستان)	جدول (۳-۳)
۷۷	جامعه آماری دانشجویان مقطع کارشناسی روزانه دانشگاه تبریز در سال تحصیلی ۸۱-۸۲ و حجم نمونه اختصاص یافته برحسب دانشکده ها و جنسیت	جدول (۳-۴)
۷۹	توزیع فراوانی نمونه آماری به تفکیک جنس	جدول (۴-۱)
۸۰	آماره های توصیفی مربوط به متغیر سن	جدول (۴-۲)
۸۱	توزیع فراوانی نمونه آماری بر حسب میزان تحصیلات مادر	جدول (۴-۳)
۸۲	توزیع فراوانی آزمودنیها بر حسب میزان تحصیلات پدر	جدول (۴-۴)
۸۳	آماره های توصیفی پایگاه اقتصادی- اجتماعی خانواده پاسخگویان	جدول (۴-۵)
۸۴	توزیع فراوانی مشارکت سیاسی دانشجویان به تفکیک سطوح فعالیت سیاسی	جدول (۴-۶)
۸۴	آماره های توصیفی مربوط به میزان مشارکت سیاسی آزمودنی ها	جدول (۴-۷)
۸۶	توزیع فراوانی مشارکت سیاسی والدین و دوستان آزمودنی ها به تفکیک سطوح فعالیت سیاسی	جدول (۴-۸)
۸۷	آماره های توصیفی مربوط به میزان مشارکت سیاسی خانواده آزمودنی ها	جدول (۴-۹)
۸۷	آماره های توصیفی مربوط به میزان مشارکت سیاسی دوستان آزمودنی ها	جدول (۴-۱۰)
۸۸	آماره های توصیفی مربوط به میزان آگاهی سیاسی	جدول (۴-۱۱)
۸۸	توزیع فراوانی نمونه آماری برحسب میزان عضویت در انجمن های داوطلبانه	جدول (۴-۱۲)
۸۹	آماره های توصیفی مربوط به میزان ساعات گذرانده برحسب هفته در انجمن های ارادی توسط آزمودنیها	جدول (۴-۱۳)
۹۰	آماره های توصیفی مربوط به میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی	جدول (۴-۱۴)
۹۰	آماره های توصیفی مربوط به فضای باز سیاسی	جدول (۴-۱۵)
۹۲	ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن بین دو متغیر فضای باز سیاسی و مشارکت سیاسی	جدول (۴-۱۶)

- ۹۲ ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن جدول (۴-۱۷)
- بین دو متغیر عضویت در انجمن های داوطلبانه و مشارکت سیاسی
- ۹۳ ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن جدول (۴-۱۸)
- بین دو متغیر میزان آگاهی سیاسی و مشارکت سیاسی
- ۹۴ ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن جدول (۴-۱۹)
- بین دو متغیر میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی و مشارکت سیاسی
پاسخگویان
- ۹۴ ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن جدول (۴-۲۰)
- بین دو متغیر منزلت اجتماعی - اقتصادی خانواده و مشارکت سیاسی
پاسخگویان
- ۹۵ همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن جدول (۴-۲۱)
- بین دو متغیر خانواده و مشارکت سیاسی پاسخگویان
- ۹۶ ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن جدول (۴-۲۲)
- بین دو متغیر سیاسی بودن دوستان و مشارکت سیاسی
- ۹۷ آماره های توصیفی مربوط به متغیر میزان مشارکت سیاسی در میان دانشجویان دختر و پسر جدول (۴-۲۳)
- ۹۷ آزمون T-Test و یکنواختی واریانس ها برای متغیر آگاهی سیاسی به تفکیک دختر و پسر جدول (۴-۲۴)
- ۹۸ ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن جدول (۴-۲۵)
- بین دو متغیر میزان استفاده از بخش سیاسی وسایل ارتباط جمعی و مشارکت سیاسی پاسخگویان
- ۹۸ ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن جدول (۴-۲۶)
- بین دو متغیر منزلت اجتماعی - اقتصادی و مشارکت سیاسی والدین
- ۹۹ ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن بین دو متغیر میزان تحصیلات و مشارکت سیاسی والدین جدول (۴-۲۷)
- ۹۹ ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن بین دو متغیر منزلت اجتماعی - اقتصادی و مشارکت سیاسی والدین جدول (۴-۲۸)
- ۱۰۰ ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن بین دو متغیر مشارکت سیاسی پدر و مشارکت سیاسی فرزندان (دانشجو) جدول (۴-۲۹)

۱۰۰	ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی داری آن بین دو متغیر مشارکت سیاسی مادر و مشارکت سیاسی فرزند(دانشجو)	جدول (۴-۳۰)
۱۰۱	آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر آگاهی سیاسی در میان دانشجویان دختر و پسر	جدول (۴-۳۱)
۱۰۱	آزمون T-Test و یکنواختی واریانس‌ها برای متغیر آگاهی سیاسی به تفکیک دختر و پسر	جدول (۴-۳۲)
۱۰۳	ضریب همبستگی ۷ کرامر و سطح معنی داری آن بین دو متغیر جنسیت و سطوح فعالیت سیاسی	جدول (۴-۳۳)
۱۰۶	آماره های تحلیل رگرسیون چند متغیره مشارکت سیاسی	جدول (۴-۳۴)
۱۰۷	تجربه واریانس متغیرهای مؤثر بر مشارکت سیاسی	جدول (۴-۳۵)
۱۰۷	آماره‌های مربوط به متغیرهای مستقل مدل رگرسیونی (مشارکت سیاسی)	جدول (۴-۳۶)
۱۰۸	آماره‌های مربوط به متغیرهای مستقلی را نشان می‌دهد که از مدل نهایی خارج شده‌اند	جدول (۴-۳۷)

شماره صفحه	فهرست مطالب	فهرست نمودارها
۷۹	توزیع فراوانی نمونه آماری به تفکیک جنس	نمودار شماره ۱
۸۰	آماره های توصیفی مربوط به متغیر سن	نمودار شماره ۲
۸۴	توزیع فراوانی مشارکت سیاسی دانشجویان به تفکیک سطوح فعالیت سیاسی	نمودار شماره ۳
۱۰۹	نمودار هیستوگرام توزیع پراکندگی مشارکت سیاسی	نمودار شماره ۴
۱۰۹	نمودار خطی توزیع پراکندگی مشارکت سیاسی	نمودار شماره ۵

شماره صفحه	فهرست مطالب	فهرست شکل ها
۱۷	الگوی سلسله مراتب مشارکت سیاسی	شکل شماره ۱
۴۷	مدل تبیینی فیش باین- آیزن	شکل شماره ۲
۶۰	متغیر های اجتماعی مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان بر اساس چارچوب نظری	شکل شماره ۳
۱۰۹	مدل مسیر عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت سیاسی	شکل شماره ۴

فصل اول : کلیات پژوهش

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

از زمان پیدایش اولین جامعه شورایی سومری تا پیدایش دولت-شهرهای آتن و بعدها تحقق نظام های مردم سالار غربی، همواره مسأله مشارکت مردم و روش دخالت آنان در امور عمومی مدنظر اندیشمندان و دولتمردان بوده است. چگونگی مشارکت مردم در نظامهای مردم سالار از طرفی و محدود کردن آن در نظامهای خودکامه و تمرکزگرا از طرف دیگر، بستری فراهم آورده است تا اندیشمندان از زوایای مختلف به طرح موضوع پرداخته و پیرامون قبض و بسط مشارکت مردم به تفکر و تأمل پردازند. در سده های اخیر همزمان با افزایش آگاهیهای عمومی، بحث مشارکت مردم روندی شتابان گرفت.

اندیشه مشارکت سیاسی بدان سبب شکل گرفت که مردم حق تعیین سرنوشت خود را دارند و به نوعی باید قدرت مهار نشدنی حاکمان در راس هرم قدرت را محدود کرد، چه دولت نماینده مردم است و باید پاسخگوی مردم خود هم باشد. تجلی این تحدید قدرت حاکمان در گرو مشارکت شهروندان در سرنوشت خود بوده است، زیرا از رهگذر مشارکت و درگیر ساختن توده مردم در حیات سیاسی و اجتماعی است که زمینه های ثبات و پایداری نظام سیاسی تحقق می یابد و از طرف دیگر، مشارکت مردم در حکومت قدرت چانه زنی شهروندان را در قبال تنها قدرت قانونی حاکم بالا برده و به تبع آن به بار نشستن آرمانها و آمال توده ها را باعث می گردد.

از سوی دیگر امروزه مشارکت سیاسی یکی از شاخص های عمده توسعه سیاسی و اجتماعی در جوامع مدرن دموکراتیکی محسوب می گردد. اکثر اندیشه گران براین باورند که اگر در کشوری مردمی فرهیخته و دارای بلوغ سیاسی و بینش درستی از جهان امروز و دنیای آینده و بطور کلی تحولات هستی نداشته باشند، مشکل بتوان در آینده با کاروان توسعه پایدار و ترقی همراه شود. در این بین دانشگاه که همواره بعنوان سمبل و نماد نوگرایی در حیطه های علمی، فرهنگی و سیاسی مطرح بوده و همواره فراتر از جامعه در حرکت می باشد و بحث مشارکت سیاسی را نیز به گونه ای شدیدتر در خود رواج داده؛ شایسته است، شناخت زمینه ها و عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت سیاسی این قشر فرهیخته، که نقش کلیدی در تکوین و حفظ توسعه پایدار دارند را فراهم سازیم.